

LAKIALOITE 12/2005 vp

Laki taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lakialoitteen tarkoituksena on korjata säveltäjien, sanoittajien, musiikin sovittajien ja musiikin esittäjien eri tulojen erilainen vaikutus eläkekertymään niin, että tekijänoikeustuloista kertyisi eläkettä aivan kuten muistakin työtuloista. Edellä mainittujen musiikin alan taiteilijoiden tulot muodostuvat usein sekä palkkatuloista että tekijänoikeustuloista. Eri tulot eivät nykyään ole taiteilijan eläketurvan suhteen samanlaisia, sillä tekijänoikeustuloista ei kerätä eläkemaksuja ei-

vätkä tekijänoikeustulot kerrytä taiteilijana työskentelevän henkilön eläkettä. Taiteilijoiden tekijänoikeustuloja verotetaan kuitenkin pääsääntöisesti ansiotuloverotuksessa ja tekijänoikeustulot mielletään osaksi säännöllistä työtuloa. Aloitteessa uudistuksen toteuttamistavaksi on valittu taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelain soveltamisalan laajentaminen koskemaan myös musiikkityöläisten tekijänoikeustuloja.

PERUSTELUT

Viime vuosina eläkejärjestelmäämme on uudistettu merkittävällä tavalla. Tulevaisuudessa eläke kertyy tasaisesti kaikilta työssäolovuosilta niin, että myös määräaikaissa työsuhteissa pääosan työurastaan viettävillä on mahdollisuus kerätä oikeudenmukainen eläke. Työuran pidentämiseen on eläkejärjestelmässä kannustettu niin, että pitkän työuran tekevien viimeiset työssäolovuodet nostavat eläkkeen määrää. Tällä tavoin on lähdetty siitä, että eläkejärjestelmän on toisaalta vastattava työelämän muutoksiin, toisaalta pyrittävä osaltaan muokkaamaan työuria toivotunlaisiksi.

Säveltäjät, sanoittajat, musiikin sovittajat ja musiikin esittäjät tekevät tyypillisesti montaa

työtä samanaikaisesti. Osa harjoittaa useampaa ammattia yhtä aikaa, ja tulot muodostuvat esimerkiksi opettamisesta ja taiteen tekemisestä. Lähes kaikilla taiteilijoilla on meneillään useita työtehtäviä yhtä aikaa. Moniammatillisuus ja työtehtävien runsaus asettavat haasteen eläkejärjestelmälle. Esiintyvien taiteilijoiden eläkkeistä onkin säädetty ryhmälle tyypillisen työn huomioonottava eläkelaki, jossa lyhyet, luovaan työhön liittyvät työsuhteet kerryttävät eläketurvaa. Tekijänoikeustulot on kuitenkin jätetty eläkelainsäädännön ulkopuolelle.

Tekijänoikeuskorvaukset muodostavat merkittävän osan monien musiikin alan taiteilijoiden tuloista. Vuonna 2001 tehdyn selvityksen

perusteella säveltaiteen alalla tekijänoikeuskorvausten osuus kokonaistuloista oli 16 prosenttia niillä henkilöillä, jotka saivat tekijänoikeustuloa. Näistä tuloista suurin osa oli Teoston maksamia tekijänoikeuskorvauksia. Teoston jakama rahamäärä on suuri, vuonna 2003 Teosto jakoi kotimaisille musiikkityöläisille yli 15 miljoonaa euroa tekijänoikeuskorvauksina ja Gramex vielä lisäksi lähes 5 miljoonaa euroa.

Tekijänoikeustulon aseman parantaminen on tärkeää myös siksi, että musiikkityöläisten moninaisista työtehtävistä juuri taiteelliset työt kerryttävät tekijänoikeustuloja. Uudistuksen keskeinen merkitys olisi taiteelliseen työhön kannustaminen, koska tekijänoikeuskorvaukset olisivat jatkossa entistä edullisempi tapa ansaita tuloja. Nyt tilanne on päinvastainen, eivätkä eri työt ole tulonmuodostuksen kannalta tasa-arvoisia keskenään.

Lakialoitteen keskeinen uudistus on tekijänoikeustulojen lisääminen niihin taiteilijan tuloihin, jotka kerryttävät eläkettä. Esityksessä tekijänoikeusmaksut rinnastetaan työsuhteessa kertyviin työtuloihin niin, että tekijänoikeuskorvauksista kertyy eläkettä samalla tavalla kuin muistakin työtuloista.

Lakialoitteessa tekijänoikeuskorvaukset on erotettu työsuhteessa kertyvästä työtulosta siinä, etteivät tekijänoikeuskorvausten maksajat osallistu suoraan musiikkityöläisten eläkkeiden maksamiseen, vaan eläkevakuutusmaksut maksetaan kokonaisuudessaan tekijänoikeustulosta. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että musiikkityöläiset maksavat itse oman eläkkeensä omista tuloistansa. Esityksessä on päädytty tähän ratkaisuun, koska tekijänoikeustuloja ei ole mahdollista asettaa eläkkeiden yleiseen keräämismalliin sen vuoksi, että tekijänoikeuskorvausten

maksajat eivät ole taiteilijoiden välittömiä työnantajia. Työnantaja-työntekijämallia lähempi vaihtoehto esityksessä valitulle ratkaisulle olisi ollut tekijänoikeuskorvausten sisällyttäminen yrittäjäeläkejärjestelmään tai niiden rinnastaminen apurahoihin, joiden vaikutuksia eläketurvaan ollaan parhaillaan uudistamassa.

Tekijänoikeuskorvauksista kerättävää eläkevakuutusmaksua voidaan maksutavasta huolimatta pitää parannuksena taiteilijoiden asemaan, koska tällä hetkellä monet taiteilijat hankkivat eläketurvansa yksityisiltä markkinoilta. Keskeinen uudistus olisi, etteivät eläkemaksut enää olisi verotettavaa tuloa taiteilijalle. Näin ei ole yksityisten vapaaehtoisten eläkevakuutusten kanssa, vaikka niihinkin liittyy verohelpotuksia.

Lakialoitteessa tekijänoikeuskorvauksista menevien eläkemaksujen tilittäminen on asetettu sille, joka maksaa korvauksen säveltäjälle, sanoittajalle, kapellimestarille, musiikin sovittajalle tai musiikin esittäjälle. Tämä on sujuva ratkaisu, koska näin eläkemaksun tilittäjä olisi käytännössä joko työn tilaaja tai tekijänoikeusmaksuja hallinnoiva yhteisö, kuten Teosto tai Gramex. Yhteisöillä ja taiteellisten töiden tilaajilla on luultavasti musiikkityöläisiä itseään paremmat edellytykset hoitaa maksut järjestelmällisesti ja säännöllisesti muiden tilitysten yhteydessä ilman erityistä vaivaa. Mikäli tekijänoikeus on myyty eteenpäin tai se on siirtynyt lahjoituksena tai perintönä eikä tekijänoikeusmaksua tilitetä musiikkityöläiselle itselleen, ei eläkemaksua myöskään kerätä.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 26 päivänä heinäkuuta 1985 annettuun taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelakiin (662/1985) uusi 1 b §, 2 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 561/1993,

1044/1999 ja 16/2004, uusi 3 momentti ja 7 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 392/1995, 483/2002, 648/2002 ja 889/2004, uusi 6 momentti seuraavasti:

1 b §

Tätä lakia sovelletaan myös säveltäjien, sanoittajien, kapellimestareiden, musiikin sovittajien ja musiikin esittäjien taiteellisesta työstään saamaan tekijänoikeustuloon. Edellä mainittujen ryhmien tekemä tekijänoikeustuloa kerryttävä taiteellinen työ katsotaan tässä laissa tarkoitetuksi työksi, ja heidän taiteellisesta työstään saamansa tekijänoikeustulo katsotaan tämän lain tarkoittamaksi työansioksi.

2 §

Säveltäjien, sanoittajien, kapellimestareiden, musiikin sovittajien ja musiikin esittäjien tekijänoikeustulon kartuttama eläketurva kustannetaan kokonaisuudessaan tekijänoikeustulosta.

Tekijänoikeustulosta perittävä vakuutussumma on sama kuin tämän lain mukaisten työnantajan vakuutusmaksun ja työntekijäin eläkemaksun yhteissumma.

7 §

Säveltäjien, sanoittajien, kapellimestareiden, musiikin sovittajien ja musiikin esittäjien taiteellisesta työstään saaman tekijänoikeustulon eläkevakuutusmaksun tilittämisestä vastaa se taho, joka maksaa tekijänoikeustulon taiteellisen työn tekijälle.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2006.

Helsingissä 18 päivänä helmikuuta 2005

Anni Sinnemäki /vihr